

Mervärden i svensk mjölkproduktion

Under 2015 har branschen tillsammans med myndigheter och andra aktörer tagit fram en handlingsplan för att utveckla svensk mjölkproduktion¹. Detta efter initiativ från regeringen att samla hela värdekedjan för att förbättra situationen för mjölksektorn. Ett av målen i handlingsplanen är att andelen svenska mjölkprodukter i butikshyllan ska ha ökat med minst 25 procent till år 2025. En åtgärd för att uppnå detta är att öka kommunikationen av mervärden hos svensk mjölk och svenska mjölkprodukter.

Med mervärden menas att den svenska mjölkproduktionen i flera avseenden bygger på högre krav i svenska lagar och andra bestämmelser än i många andra länder.² De svenska miljökvalitetsmålen styr också genom höga målsättningar som inkluderar jordbruket. Kommunikationen om svenska mervärden är även en del av Jordbruksverkets fokusområde för en hållbar produktion och konsumtion av mat.

Svensk mjölk produceras med mervärden inom bland annat:

- djurskydd
- djurhälsa
- smittskydd
- miljö och
- klimat

Sammanfattningen utgår från den lagstiftning och de fokusområden som Jordbruksverket ansvarar för. Den beskriver hur den svenska mjölkproduktionen utmärker sig generellt jämfört med flertalet andra länder.

Djurskydd, djurhälsa och smittskydd

- Mindre antibiotika i svensk mjölkproduktion

Sverige använder minst antibiotika till livsmedelsproducerande djur av alla EU-länder.³ Antibiotikaresistens är ett stort hot mot människors hälsa som världen står inför idag. Överanvändning av antibiotika har lett till att bakterier utvecklar resistens mot antibiotika, vilket får stora konsekvenser för sjukvården då vi bland annat riskerar att i framtiden stå utan botemedel mot vanliga infektioner. En viktig orsak till överanvändningen beror på att djur i olika delar av världen fortfarande ges antibiotika i tillväxtbefrämjande syfte.

¹ <http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2015/05/handlingsplan-for-sveriges-mjolkbonder/>

² Den svenska lagstiftningen är särskilt stark på dessa områden. En reservation finns för att det kan finnas länder med vissa liknande lagkrav och/eller mervärdeskoncept i andra länder där man på frivillig bas valt att säkra dessa mervärden. Det kan också finnas producenter som inom vissa områden bedriver sin produktion på ett liknande sätt för att det finns förutsättningar för det, trots att det inte är reglerat.

³ Sales of veterinary antimicrobial agents in 26 EU/EEA countries in 2013. Fifth ESVAC report. The European Medicines Agency is the European Union. Rapporten utgår från uppgifter från 26 rapporterade EU-medlemsstater.

Sverige var det första landet i världen som redan på 1980-talet förbjöd användning av antibiotika i tillväxtbefrämjande syfte. Det är sedan dess bara tillåtet att behandla sjuka djur med antibiotika. Svenska nötköttsproducenter har sedan länge arbetat för att förebygga sjukdomar. Detta arbete bygger på ett gott djur- och smittskydd för att djuren ska hålla sig friska. Jämfört med andra länder har Sverige en låg förekomst av resistent bakterier.⁴

- Svenska mjölkkor och kalvar är friska

Den svenska mjölkbranschen är bland de bästa i världen på förebyggande djurhälsovård. Den låga användningen av antibiotika är tecken på att djuren är friskare. Svenska djur är fria från många sjukdomar som är vanliga hos nötkreatur i många andra länder som till exempel brucellos, turberkulos och paratuberkulos.⁵ Dödligheten bland svenska kalvar är bland de lägsta i världen⁶. Frånvaron av vissa smittsamma sjukdomar som till exempel Bovine virus diarrhea, BVD, bidrar till detta.

Kalvarna hålls också på ett sätt som gör att de mår bra. Exempelvis ska kalvar upp till en månads ålder ha strö i boxen och man får inte hålla kalvar upp till fyra månaders ålder i helspaltboxar av betong. De ska också ha grovfoder som hö och ensilage från två veckors ålder, vilket bidrar till en hälsosam utveckling och möjlighet till ett naturligt beteende.⁷

- Svenska mjölkkor har en god djurvälstånd och får bl.a. gå på bete på sommaren.

Det svenska lagkravet om att djur ska få bete sig naturligt är en anledning till att svenska djur är friska både fysiskt och psykiskt. Ett exempel på det är att mjölkkor i Sverige ska beta ute under sommaren.⁸ Den svenska djurskyddslagstiftningen ställer även krav på att mjölkkor ska ha ett mjukt underlag att ligga på, att deras klövar ska verkas och att de ska ha tillräckligt med plats och rörelsefrihet för att må bra.

Kor ska hållas tillsammans med andra nötkreatur för att tillgodose deras behov av social kontakt. De ska också vara tillfredsställande rena och i gott hull och när de kalvar ska de få göra det lösgående⁹.

⁴ SWEDRES|SVARM Consumption of antibiotics and occurrence of antibiotic resistance in Sweden

⁵ http://ec.europa.eu/food/animal/diseases/adns/previous_table_11_en.htm

⁶ Ref: Svensson, C. Causes and dynamics of calf mortality. Eläinlääkäri Päivät. Luentokokoelma 2010. Julkaisija Fennovet Oy. Hakaanoin Oy. Helsinki 2010, pp.130-137.

⁷ SJVFS 2010:15

⁸ Referenser finns i Jordbruksverkets rapport 2014:16 kapitel 7. Beteslagstiftningens effekter på lönsamheten i mjölkföretagen – en studie av tre typgårdar.

⁹ Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2010:15) om djurhållning inom lantbruket m.m.

- Svenska djur bedövas vid slakt och transporten till slakt får inte ta mer än åtta timmar

I Sverige bedövar vi kor och andra djur vid slakt så att de inte ska lida¹⁰. Transporten till slakt får inte heller överskrida åtta timmar annat än undantagsvis¹¹.

Miljö och odlingslandskap

- Svensk mjölkproduktion är en förutsättning för att nå viktiga miljömål

Svensk mjölk- och köttproduktion är en förutsättning för att nå flera av de nationella miljö kvalitetsmålen, framförallt ”Ett rikt odlingslandskap” och ”Ett rikt växt- och djurliv”. Miljö kvalitetsmålen är beslutade i bred politisk enighet av Sveriges riksdag.

Svensk animalieproduktion med betande djur bidrar till ett attraktivt odlingslandskap med en stor variationsrikedom av djur, växter och kulturmiljöer. Den ger också rika möjligheter till rekreation och friluftsliv, som i sin tur också utgör viktiga delar av miljö kvalitetsmålen. Minskad svensk mjölk- och köttproduktion försämrar möjligheterna att nå ett rikt odlingslandskap och Jordbruksverket har i sin utvärdering av miljö kvalitetsmålet lyft fram att delar av den svenska animalieproduktionen är avgörande för att klara målet¹².

- Ungdjur från mjölkproduktionen är viktiga för naturbetesmarkerna

Jordbruksverkets beräkningar¹³ visar att ungefär 75 procent av de svenska naturbetesmarkerna betas av nötkreatur. En tredjedel av naturbetesmarkerna betas av nötkreatur av mjölkkras som kan knytas till mjölkproduktion. Det är mjölkornas avkommor, det vill säga ungdjur såsom kvigor (blivande mjölkkor) och stutar, som betar naturbetesmarkerna. Naturbetesmarker är en av de mest artrika miljöerna i odlingslandskapet och betet gynnar många växter och djur. Det svenska kulturlandskapet har också formats av betande djur under lång tid. En lönsam svensk mjölkproduktion är en förutsättning för långsiktig hävd av våra naturbetesmarker.

- Landskapet hålls öppet

För att producera foder till nötkreatur används minst 45 procent av den svenska åkermarken för vall¹⁴- och spannmålsodling. En fjärdedel av åkermarken används för att producera foder till nötkreatur av mjölkkras.¹⁵

¹⁰ Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2012:27) om slakt och annan avlivning av djur.

¹¹ Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2010:2) om transport av levande djur;

¹² Jordbruksverket, 2015. Fördjupad utvärdering av miljö kvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap. Dnr 4.3.17-11090/14

¹³ Torben Söderberg, Jordbruksverket.

¹⁴ Vall är odlad gräs och klöver på åkermark.

¹⁵ Torben Söderberg, Jordbruksverket.

Klimat och växtnäring

- Den svenska mjölkens klimatpåverkan är 44 procent lägre per kilo än det globala genomsnittet¹⁶.

En låg klimatpåverkan per kilo mjölk beror bland annat på att svenska mjölkkor producerar mycket mjölk och att produktionen till stor del baseras på vallfoder. Den höga mjölkavkastningen per ko är resultatet av ett långsiktigt avelsarbete samt forskning och utveckling för bra foderstater.

Två tredjedelar av nötköttet som produceras i Sverige kommer från mjölkornas avkommor eller från mjölkkor. Kött från djur som har använts för både mjölk och kött har lägre klimatpåverkan per kilo kött än kött från specialiserad nötköttproduktion. Detta beror på att utsläppen då kan fördelas på både mjölken och köttet.

- Svenska mjölkproducenter arbetar för att minska övergödningen och för en säker hantering av växtskyddsmedel.

Vall är en gröda som läcker mindre växtnäring än andra grödor¹⁷. Det är också en gröda som odlas med en betydligt lägre användning av växtskyddsmedel än andra grödor¹⁸. För att minska växtnäringsutsläppen till luft och vatten finns ett omfattande svenskt regelverk om hur, när och var stallgödsel får lagras och spridas.

Många svenska mjölkföretag är också anslutna till rådgivningsprojektet Greppa Näringen.¹⁹ De arbetar aktivt för att minska utsläppen av klimatgaser, övergödningen i sjöar och vattendrag och för att använda växtskyddsmedel på ett säkert sätt. Det kan till exempel innebära att de anpassar sin utfodring, sprider stallgödsel vid rätt tidpunkt och ser över sin växtskyddshantering.

¹⁶ FAO, 2010. Greenhouse Gas Emissions from the Dairy Sector. <http://www.fao.org/docrep/012/k7930e/k7930e00.pdf>

¹⁷ Svensk miljöemissionsdata (SMED), 2011. Läckage av näringsämnen från svensk åkermark för år 2009 beräknat med PLC5-metodik. <http://www.smed.se/wp-content/uploads/2011/10/SMED-57-2011.pdf>

¹⁸ Jordbruksverket, 2010. Växtskyddsmedel i jord- och trädgårdsgrödor. Statistiskt meddelande MI 31 SM 1101.

¹⁹ Av de mjölkföretag som kan delta i rådgivningsprojektet Greppa Näringen är nästan 50 procent medlemmar, Jordbruksverket, 2015. Maria Fermvik. Ekonomi- och databasansvarig för Greppa näringen.

Landsbygden

- Mjölproduktionen är viktig för landsbygden och är spridd i landet.

Det finns mjölkproducenter i 250 av landets 290 kommuner.²⁰

- Den svenska mjölkproduktionen skapar arbetstillfällen och har betydelse för andra företag

Ett exempel är nötköttsföretagen där många får sina kalvar från mjölkproduktionen. På mejerierna arbetar drygt 4680 personer och inom glassindustri 625 personer.²¹

I Sverige finns det mer än 4200 mjölkföretag och mjölkproduktionen utgör nästan 20 procent av jordbrukets produktionsvärde²². Verksamheter som är beroende av den svenska mjölkproduktionen är t.ex. nötköttsproduktion, mejerier, livsmedelsförädling, foderföretag, semin och avelsföretag, rådgivning, växtodling, serviceföretag och transporter.

²⁰ Jordbruksverkets statistik.

²¹ Enligt SCB juni 2015.

²² Uppgift från april 2015.

Kontaktpersoner

Karin Lindow

karin.lindow@jordbruksverket.se

036-15 64 33 / 070-40 90 222

Lisa Karlsson (Miljö & Växt)

lisa.karlsson@jordbruksverket.se

036-15 51 26

Helena Elofsson (Djur)

helena.elifsson@jordbruksverket.se

036-15 61 11
